

Sygn. akt VI ACa 1162/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 listopada 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Urszula Wiercińska

Sędziowie: SA Jolanta Pyżlak (spr.)

SO del. Tomasz Pałdyna

Protokolant: sekr.sądowy Katarzyna Łopacińska

po rozpoznaniu w dniu 23 listopada 2017r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa D. M., B. S. i G. K.

przeciwko (...) S.A. w K.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 24 marca 2016 r., sygn. akt III C 300/14

I. oddala apelację;

II. zasądza od D. M., B. S. i G. K. na rzecz (...) S.A. w K. kwoty po 3 600 zł (trzy tysiące sześćset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 1162/16

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 26 listopada 2013 r. powodowie B. S., G. K. i D. M. wnieśli o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w K. kwot po 115.166,66 PLN tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości położonej przy ul. (...) w miejscowości B., oznaczonej nr ewidencyjnym (...), dla której Sąd Rejonowy (...) w S. Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w P. prowadzi księgę wieczystą Nr (...).

Pozwany (...) S. A. z siedzibą w K. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 24 marca 2016 r. w sprawie o sygn. III C 300/14 Sąd Okręgowy w Warszawie (1) powództwo oddalił, (2) zasądził od D. M., B. S. i G. K. solidarnie na rzecz (...) S.A. w K. kwotę 7217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, (3) nakazał pobrać od D. M., B. S. i G. K. solidarnie na rzecz Skarbu Państwa Kasy Sądu Okręgowego w W.kwotę 938,82 zł tytułem kosztów opinii biegłego wypracowanych tymczasowo z sum Skarbu Państwa.

Swoje rozstrzygnięcie oparł na następujących ustaleniach faktycznych i ocenie prawnej:

Powodowie są współwłaścicielami po (...) części nieruchomości położonej przy ul. (...) w miejscowości B., oznaczonej nr ewidencyjnym (...), dla której Sąd Rejonowy (...) w S. Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w P. prowadzi księgę wieczystą Nr (...). Powódki B. S. i G. K. są współwłaścicielkami opisanej nieruchomości od kilkunastu lat, natomiast D. M. stał się współwłaścicielem nieruchomości w dniu 15 lipca 2013 r. na skutek zawartej z M. M. umowy dożywocia. M. M. przeniósł także na powoda D. M. wiarygodność z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości przez pozwanego, w związku z posadowieniem na niej linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia (...) K. – G. o długości około 300 metrów oraz części słupa elektroenergetycznego w części południowej działki (odpis z KW – k. 10, 177, oświadczenie – k.18). Właścicielem przedmiotowej linii elektroenergetycznej przebiegającej przez nieruchomość powodów oraz słupa energetycznego jest pozwany (...) S. A. z siedzibą w K..

Przedmiotowa linia elektroenergetyczna została wybudowana w 1974 roku. W piśmie Zakładów (...) z dnia 12 lipca 1973 r. (znak (...)) wskazano, że budowa linii ma zakończyć się w dniu 30 kwietnia 1974 r. i ma być ona eksploatowana. Fakt wybudowania linii i jej lokalizację potwierdzał ogólny plan zagospodarowania terenu sporządzony przez Biuro (...) S. A. w 1972 roku. Linia elektroenergetyczna (...) K. – G. została także naniesiona na Plan Sieci Elektroenergetycznej Najwyższych Napięć przedstawiający stan na czerwiec 1974 r. jako linia w budowie. Fakt eksploatacji linii i jej podłączenia pod napięcie potwierdzało pismo Zakładów (...) z dnia 24 listopada 1980 roku (znak (...)) adresowane do Urzędu Wojewódzkiego, zawierające prośbę o wyrażenie zgody na zmianę przeznaczenia gruntów leśnych na inne cele w związku ze zmianą napięcia linii ze (...) na (...). W treści pisma wskazano, iż przedmiotowa linia wybudowana została na podstawie decyzji Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 22 maja 1972 r. znak (...).

Przedmiotowa linia, po jej wybudowaniu weszła w skład majątku Skarbu Państwa zarządzanego przez Zakład (...) w S., przekształcony następnie na Przedsiębiorstwo Państwowe Zakład (...) w S. (zarządzenie nr 18 z dnia 12 sierpnia 1975 r.). Następnie Zakład (...) w S. stał się częścią jednostki organizacyjnej pod nazwą (...) w P., który zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1988r. nr (...) uległ podziałowi, w wyniku którego powstało Przedsiębiorstwo Państwowe Zakład (...) z siedzibą w S., które przejęło zorganizowana część przedsiębiorstwa poprzednika prawnego, w którego skład wchodziła linia elektroenergetyczna (...) K. – G..

Zarządzeniem Ministra (...) nr (...) z dnia 9 lipca 1993 r., z dniem 12 lipca 1993 r. dokonano podziału PP Zakład (...) z siedzibą w S. w celu przeniesienia przez Skarb Państwa zorganizowanej części mienia przedsiębiorstwa, w tym przedmiotowej linii elektroenergetycznej, do spółki (...) S. A. Linia ta została wniesiona jako aport do spółki (...) S. A. (zarządzenie, protokół z Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia spółki (...) S.A. z dnia 31 maja 1994r.).

W dniu 24 października 2007 r. firmę spółki (...) S. A. zmieniono na (...) S.A. W dniu 5 grudnia 2007 r. w wyniku podziału (...) S.A. wydzielono część przedsiębiorstwa, którego składnikiem była m. in. linia (...) K. - G., i wniesiono do spółki (...) S.A. (protokół z Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia (...) S.A., plan podziału opublikowany w (...) z dnia 5 października 2007 r., postanowienia SR (...)).

W dniu 11 grudnia 2008 r. uległa zmianie firma spółki (...) S.A. na (...) S.A, a w dniu 9 stycznia 2013 r. nazwę zmieniono na (...) S. A.

Do 26 marca 1998 r. nieruchomość oznaczona nr ewid. (...) stanowiła własność Skarbu Państwa i znajdowała się w zasobach Agencji (...). W dniu 5 maja 1993 r. działka została wydzierżawiona L. O., a w dniu 26 marca 1998 r. zbyta na rzecz L. O., który następnie zbył ją na rzecz B. S. i jej męża J. S..

W 2013 r. powódka B. S. odmówiła udzielenia zgody na wejście na nieruchomość pracowników firmy Zakład Usług (...) celem dokonania czynności związanych z konserwacją linii elektroenergetycznej. W związku z tym spółka (...) S. A. w P. wystosowała do powódki pismo z dnia 19 września 2013 r. informujące między innymi, iż pozwana spółka jest zainteresowana uregulowaniem stanu prawnego infrastruktury posadowionej na nieruchomości powodów.

Na wniosek (...) S.A. w P. z dnia 23 października 2013 r. wszczęto postępowanie administracyjne w przedmiocie udostępnienia działki o nr ewid. (...) celem wykonania czynności konserwacyjnych, zakończone decyzją Starosty (...) z dnia 17 stycznia 2014 r.

Ewentualne wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z części nieruchomości powodów przez okres od 26 listopada 2003 r. do 26 listopada 2013 r. biegły rzeczoznawca wyliczył na kwotę 304 000 zł.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów złożonych przez obie strony oraz zeznań świadków J. M. i D. D. oraz opinii biegłego.

Sąd Okręgowy uznał, iż powództwo nie zasługuje na uwzględnienie, bowiem pozwany nabył w drodze zasiedzenia w dobrej wierze służebność gruntową – służebność przesyłu, jednakże początek biegu zasiedzenia nie rozpoczął się w dniu 1 lutego 1989 r., jak twierdził pozwany, ale z dniem 12 lipca 1993 r. i upłynął w dniu 12 lipca 2013 r.

Dla oceny stanu dobrej wiary rozstrzygające znaczenie ma stan z chwili uzyskania posiadania. Zgodnie z treścią art. 172 § 1 k.c. posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dwudziestu jako posiadacz samoistny, chyba, że uzyskał posiadanie w złej wierze. Przepis ten stosuje się odpowiednio do nabycia służebności. Ponadto, art. 292 k.c. określa szczególnie warunek zasiedzenia służebności – korzystanie z trwałego i widocznego urządzenia. Nie ulega wątpliwości, iż do takich urządzeń, trwałych i widocznych, zalicza się także linie i słupy energetyczne. Przechodząc na grunt niniejszej sprawy uznać należy, że budowa urządzeń elektroenergetycznych na nieruchomości oznaczonej nr ewid. (...) miała miejsce w 1974 roku, gdy właścicielem zarówno nieruchomości, jak i mienia przedsiębiorstwa państwowego budującego te urządzenia, był Skarb Państwa. Mimo braku w aktach sprawy wspomnianej przez pozwanego decyzji Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 22 maja 1972 r. znak (...), stanowiącej w ocenie pozwanego podstawę budowy w/w urządzeń, pozostała korespondencja załączona do odpowiedzi na pozew wskazuje, iż budowa urządzeń nie była bezprawna, a powodowie nie wykazali, aby kolejni właściciele nieruchomości (najpierw Skarb Państwa, a od 1998 roku osoby prywatne, w tym powodowie) sprzeciwiali się nieodpłatnemu korzystaniu z nieruchomości przez pozwanego i jego poprzedników prawnych. Pierwsza korespondencja, świadcząca o sprzeciwie powódki B. S. wobec próby wejścia na nieruchomość osoby mającej dokonać konserwacji urządzeń elektroenergetycznych, datowana jest na wrzesień 2013 r., czyli po upływie terminu zasiedzenia służebności.

Zgodnie z art. 285 k.c. służebność gruntowa obciąża jedną nieruchomość na rzecz każdorazowego właściciela innej nieruchomości. Nie jest więc możliwe nabycie w drodze zasiedzenia służebności gruntowej w sytuacji, gdy właścicielem zarówno nieruchomości władnącej, jak i obciążonej, jest ta sama osoba. W okresie obowiązywania art. 128 k.c., wyrażającego zasadę jednolitej własności państwowej, zasiedzenie służebności przez przedsiębiorstwo państwowe na działce stanowiącej własność Skarbu Państwa było niedopuszczalne. Z dniem 1 lutego 1989 r. jednak, w wyniku nowelizacji art. 128 kodeksu cywilnego, dokonanej ustawą z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11), doszło do uchylecia konstrukcji jednolitej własności państwowej, dzięki czemu państwowe osoby prawne uzyskały zdolność prawną do nabywania składników majątkowych na własność (przepis art. 128 k.c. został następnie uchylony ustawą z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny, Dz. U. Nr 55, poz. 321 i utracił moc z dniem 1 października 1990 r.). Nowelizacja art. 128 k.c. dokonana ustawą z dnia 31 stycznia 1989 r. nie spowodowała jednak przekształcenia przysługujących państwowym osobom prawnym – z mocy przepisów k.c. i ustaw szczególnych – uprawnień do części mienia ogólnonarodowego, pozostających w ich zarządzie w dniu wejścia w życie ustawy. Dopiero w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz. 464) uregulowano, że „grunty stanowiące własność Skarbu Państwa lub własność gminy (...) będące w dniu wejścia w życie ustawy w zarządzie państwowych osób prawnych innych niż Skarb Państwa, stają się z tym dniem z mocy prawa przedmiotem użytkowania wieczystego (...)”. Prawo zarządu istniejące w dniu 5 grudnia 1990 r. po stronie państwowych osób prawnych w stosunku do gruntów będących własnością Skarbu Państwa przekształciło się więc z mocy prawa z tym dniem w prawo użytkowania wieczystego w rozumieniu kodeksu cywilnego, natomiast w odniesieniu do budynków, innych urządzeń i lokali znajdujących się na tych gruntach – w prawo własności (uchwała SN z dnia 18.06.1991 r., III CZP 38/91, OSNC 1991, nr 10-12, poz. 118,

zob. także postanowienie SO w Olsztynie z dnia 18.08.2015 r., IX Ca 355/15 – k. 282 i nast. akt sprawy). Z powyższego wynika w ocenie Sądu I Instancji, iż od dnia 1 lutego 1989 r. do dnia 1 października 1990 r. zakład energetyczny miał urządzenia elektroenergetyczne w postaci linii bądź słupów jedynie w zarządzie, nie był ich posiadaczem. W omawianym okresie (1.02.1989 – 1.10.1990) nie mógł więc termin zasiedzenia służebności - Skarb Państwa nadal bowiem był zarówno właścicielem nieruchomości, jak i posadowionych na niej urządzeń. Nadto, termin zasiedzenia służebności gruntowej – służebności przesyłu mógł zacząć swój bieg dopiero po uchyleniu art. 177 k.c. stanowiącego, iż przepisów o zasiedzeniu nie stosuje się, jeśli nieruchomość jest przedmiotem własności państwowej, co nastąpiło z dniem 1 października 1990 r. W dniu 5 grudnia 1990 r., na podstawie wskazanej wyżej ustawy z dnia 29 września 1990 r. doszło jednak do uwłaszczenia przedsiębiorstwa państwowego – poprzednika prawnego pozwanego, czego skutkiem było przekształcenie jego zarządu w odniesieniu do urządzeń energetycznych w posiadanie odpowiadające treści służebności przesyłu.

Reasumując, Sąd Okręgowy wskazał, iż termin zasiedzenia służebności przesyłu na rzecz poprzednika prawnego pozwanego nie mógł bieć co najmniej do dnia 5 grudnia 1990 r.

Ponieważ nieruchomość oznaczona jako działka ewidencyjna nr (...) przestała być własnością Skarbu Państwa dopiero od dnia 26 marca 1998 r., termin zasiedzenia służebności gruntowej nie biegł także po dniu 5 grudnia 1990 r., gdyż zarówno prawo własności nieruchomości, jak i urządzeń energetycznych, przysługiwało temu samemu podmiotowi – Skarbowi Państwa.

Do rozpoczęcia biegu zasiedzenia konieczne było rozdzielenie właściciela nieruchomości od właściciela w/w urządzeń, co nastąpiło na mocy zarządzenia Ministra (...) z dnia 9 lipca 1993 r. Z dniem 12 lipca 1993 r. dokonano bowiem podziału Przedsiębiorstwa Państwowego Zakład (...) z siedzibą w S. w celu przeniesienia przez Skarb Państwa zorganizowanej części mienia przedsiębiorstwa, w tym przedmiotowej linii elektroenergetycznej, do spółki (...) S.A. Linia energetyczna (...) K. - G. została wniesiona jako aport do spółki (...) S.A. stając się jej własnością. Przekazanie linii na rzecz (...) S.A. jako aportu potwierdza także sporządzony w formie aktu notarialnego protokół nadzwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy z dnia 31 maja 1994 r. Od dnia 12 lipca 1993 r. właścicielem nieruchomości nadal było Państwo, ale prawo własności urządzeń elektroenergetycznych należało już do spółki akcyjnej – w tej dacie rozpoczął się więc bieg zasiedzenia służebności na rzecz pozwanego. Ponieważ termin zasiedzenia w dobrej wierze zgodnie z treścią art. 172 § 1 k.c. wynosi lat dwadzieścia, termin ten upłynął w dniu 12 lipca 2013 r.

Pojęcie „służebności przesyłu” ujęte zostało w kodeksie cywilnym w przepisach art. 305(1) – 305(4), które weszły w życie z dniem 3 sierpnia 2008 r. W doktrynie i orzecznictwie prezentowany jest pogląd, iż można nabyć przez zasiedzenie służebność o treści odpowiadającej służebności przesyłu także przed dniem 3 sierpnia 2008 r., na rzecz przedsiębiorcy przemysłowego (uchwały SN z dnia 7.10.2008 r., III CZP 89/08, BSN 2008, nr 10, s. 7, z dnia 27.06.2013 r., III CZP 31/13, OSNC 2014, nr 2, poz. 11).

Wracając zaś do kwestii oceny dobrej lub złej wiary posiadacza, zważyć należy, iż na tle orzecznictwa sądowego w złej wierze pozostaje ten, kto wie albo wiedzieć powinien, że prawo własności przysługuje nie jemu, lecz innej osobie (wyrok SN z dnia 13 stycznia 2000 r., II CKN 657/98, LEX nr 51060). W niniejszej sprawie, zdaniem Sądu, poprzednik prawny pozwanego pozostawał, obejmując w posiadanie urządzenia usytuowane na działce nr (...), w dobrej wierze – w posiadanie tychże urządzeń wszedł bowiem na podstawie decyzji Ministra (...), wydanej w oparciu o ustawowe upoważnienie. Urządzenia elektroenergetyczne otrzymał od Skarbu Państwa, który wówczas nadal był właścicielem nieruchomości i który nie rościł sobie do nich żadnych praw. Poprzednik prawny pozwanego miał więc świadomość, iż urządzenia te będzie eksploatował zgodnie z prawem i wolą właściciela nieruchomości. Ponieważ, jak już wyżej wspomniano, przy ocenie dobrej, czy złej wiary decydujące znaczenie ma chwila wejścia w posiadanie, nie jest istotne, czy prawo posiadacza w późniejszym okresie było kwestionowane, choć z akt sprawy nie wynika, aby przed upływem terminu zasiedzenia dokonane zostały ze strony właściciela działki jakiegokolwiek działania mające na celu wykazanie złej wiary po stronie pozwanego lub jego poprzedników prawnych. W szczególności o przekonaniu pozwanego co do braku tytułu prawnego do części nieruchomości, na której posadowiono urządzenia służące do przesyłu energii, nie może świadczyć fakt wszczęcia postępowania administracyjnego celem uzyskania prawa wstępu na nieruchomość.

Wniosek do Starosty (...) pozwany złożył bowiem w dniu 23 października 2013 r., czyli ponad 3 miesiące od daty, w której nastąpiło zasiedzenie służebności przesyłu, a najwcześniejsza korespondencja w tej sprawie, złożona do akt, jest datowana na 19 września 2013 r.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.

Od powyższego wyroku apelację wnieśli powodowie zaskarżając w części - tj. w punkcie 1 w zakresie, w jakim oddalono powództwo co do kwoty 309 999,99 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu, w punkcie II w całości w punkcie III w całości, podnosząc następujące zarzuty:

a) naruszenie przepisów prawa procesowego, których uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy, w postaci art. 233 § 1 k.p.c. polegające na przekroczeniu przez Sąd I instancji zasad swobodnej oceny dowodów poprzez niedokonanie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, wadliwą ocenę okoliczności sprawy, a nadto nie wyprowadzenie z zebranego w sprawie materiału dowodowego wniosków logicznie prawidłowych i odpowiadających doświadczeniu życiowemu, poprzez:

- nieprzyznanie mocy dowodowej przedstawionym przez stronę powodową dokumentom dotyczącym wszczęcia przez pozwanego przed Starostą (...), postępowania administracyjnego na podstawie art. 124b ustawy o gospodarce nieruchomościami;

- nienależytą ocenę znaczenia zarządzenia nr (...) Ministra (...) z dnia 09 lipca 1993 r. oraz protokołu notarialnego z dnia 31 maja 1994 r. sporządzonego przez notariusza Z. K. (Rep. (...)) skutkujące błędnym ustaleniem, że pozwany wszedł w posiadanie i nabył prawo własności sieci przesyłowej na nieruchomości powodów z dniem 12 lipca 1993 r., a nie z dniem 31 maja 2014 r.;

- nienależytą ocenę zarządzenia nr (...) Ministra (...) z dnia 09 lipca 1993 r. oraz protokołu notarialnego z dnia 31 maja 1994 r. sporządzonego przez notariusza Z. K. (Rep. (...)) skutkujące błędnym ustaleniem, że poprzednik prawny pozwanego miał świadomość, że urządzenia przesyłowe będzie eksploatował zgodnie z prawem i wolą właściciela nieruchomości, podczas gdy w myśl pkt 7 uchwały nr (...) (wciągniętej do protokołu z 31 maja 1994 r.) „zobowiązuje się Zarząd i Radę Nadzorczą” Spółki do uregulowania spraw własnościowych nieruchomości będących przedmiotem aportu do końca 1994 r.”, co świadczy o wiedzy i świadomości poprzednika prawnego pozwanego o braku tytułu do korzystania z nieruchomości obecnie należącej do powodów;

- nienależytą ocenę zarządzenia nr (...) Ministra (...) z dnia 09 lipca 1993 r. skutkującej błędnym ustaleniem, że dokument ten stanowił upoważnienie przedsiębiorstwa energetycznego i samoistną podstawę do korzystania z nieruchomości na której posadowione zostały urządzenia przesyłowe;

b) naruszenie przepisów prawa procesowego, których uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy, w postaci art. 245 k.c. poprzez dokonanie ustaleń faktycznych na podstawie niepoświadczonej kserokopii zarządzenia nr (...) Ministra (...) z dnia 09 lipca 1993 r., która nie jest dokumentem;

c) naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci art. 172 § 1 k.c. w zw. z art. 292 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie w niniejszej sprawie w sytuacji, gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy jednoznacznie przemawia za tym, iż pozwany był posiadaczem w złej wierze, nadto korzystał z gruntu powodów przez okres krótszy niż 30 lat, a co za tym idzie nie zasiedział służebności gruntowej;

d) naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci art. 225 k.c. w zw. z art. 224 § 2 k.c. poprzez odmowę ich zastosowania w niniejszej sprawie w sytuacji, gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy jednoznacznie przemawia za tym, iż nie sposób stwierdzić, aby doszło do zasiedzenia przez pozwanego służebności gruntowej, a tym samym, aby powodowi nie przysługiwało względem pozwanego wynagrodzenie za korzystanie z ich nieruchomości bez tytułu prawnego.

W konsekwencji skarżący wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powodów łącznie kwoty 303.999,99 zł, w tym na rzecz każdego z powodów kwoty 101.333,33 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zasądzenie od powoda na rzecz każdego z powodów kosztów procesu za pierwszą instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz kwoty 51,00 zł tytułem opłat skarbowych od pełnomocnictwa oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz każdego z powodów kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany wnosił o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powodów jest niezasadna, bowiem orzeczenie Sądu Okręgowego odpowiada prawu.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutów procesowych należy wskazać, iż są one niezasadne. Naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. może polegać na błędnym uznaniu, że przeprowadzony w sprawie dowód ma moc dowodową i jest wiarygodny albo że wiarygodności i mocy dowodowej jest pozbawiony. Prawidłowe postawienie zarzutu obraży art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wskazania konkretnych zasad, które sąd naruszył i dowodów, przy ocenie których do naruszenia takiego doszło. Jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona.

Sąd Okręgowy zgodnie z wnioskiem strony powodowej ustalił, iż (...) S.A. w P. złożyło wniosek o wszczęcie postępowania administracyjnego w przedmiocie udostępnienia działki o nr ewid. (...) celem wykonania czynności konserwacyjnych, które to postępowanie zostało zakończone decyzją Starosty (...) z 17 stycznia 2014r. (str. 3 uzasadnienia), a zatem wbrew twierdzeniom apelacji Sąd ten przyznał moc dowodową dokumentom przedstawionym przez stronę powodową, opierając na nich swoje ustalenia.

Jeżeli natomiast chodzi o znaczenie tego wniosku dla oceny merytorycznych przesłanek podniesionego przez pozwaną zarzutu zasiedzenia, to w istocie może ono wskazywać na brak świadomości pozwanej co do posiadanych uprawnień do korzystania z nieruchomości powodów. Jednakże przyczyną wystąpienia z takim wnioskiem mógł też być fakt nieposiadania dokumentów potwierdzających te uprawnienia i potrzeba pilnego wejścia na grunt i dokonania remontu sieci. Ocena występowania przesłanek zasiedzenia musi być dokonana z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy, a nie wyłącznie złożenia pojedynczego wniosku.

Zarządzenie nr (...) Ministra (...) z 9 lipca 1993r. zostało wydane na podstawie art. 2 ust. 1, art. 4 ust. 1 pkt 2 oraz art. 5 ust. 3 ustawy z 5 lutego 1993r. o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa (Dz. U. 16 poz. 69). Zgodnie z art. 5 ust. 5 tej ustawy - akt o podziale przedsiębiorstwa państwowego w spółki określał zasady podziału składników majątkowych, w tym wierzytelności i zobowiązań, przekształconego przedsiębiorstwa między spółki, uprawnienia i obowiązki poszczególnych spółek wynikające z decyzji administracyjnych dotyczących przekształconego przedsiębiorstwa oraz tryb zaspokajania zobowiązań powstałych przed przekształceniem. Z Zarządzenia tego wynika, iż dokonano podziału przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakład (...) w S. celem wniesienia przez Skarb Państwa zorganizowanej części mienia przedsiębiorstwa do spółki akcyjnej (...), a w załączniku zawarto wykaz obiektów sieci przesyłowych przekazywanych do (...) SA (k. 189). Złożony odpis aktu notarialnego nr rep. (...) wskazuje, iż majątek ten został wniesiony aportem do ww. spółki faktycznie dopiero w dniu 31 maja 1994r., a nie już z datą wydania Zarządzenia, jednak ustalenie to nie ma wpływu na treść rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie.

Natomiast sam fakt wpisania w pkt 7 uchwały Walnego Zgromadzenia zobowiązania Zarządu i Rady Nadzorczej spółki do uregulowania spraw własnościowych nieruchomości będących przedmiotem aportu nie musiał oznaczać, iż stan prawny poszczególnych składników majątku był nieuregulowany, lecz że po wniesieniu aportu należało dokonać stosownych zmian np. w księgach wieczystych prowadzonych dla przejętych nieruchomości. Brak jest podstaw do wyciągnięcia wniosków przeciwnych. Prawo własności nieruchomości należącej obecnie do powodów nie była przedmiotem aportu.

Dokument w postaci Zarządzenia nr(...) Ministra (...) z 9 lipca 1993r. został wprawdzie złożony przez pozwaną wyłącznie w kserokopii, jednak strona pozwana podniosła, iż oryginał tego dokumentu został utracony, w związku z czym nie mogła go poświadczyć za zgodność z oryginałem. W istocie jest to dokument pochodzący sprzed 30 lat, jednak pomimo braku oryginału, na jego istnienie wskazuje treść załącznika do aktu notarialnego z 31 maja 1994r. – protokołu notarialnego z Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy spółki (...) SA (k. 166). Nadto Zarządzenie to powoływane było również w orzecznictwie z tamtego okresu (np. NSA w uzasadnieniu wyroku z dnia 20 września 1996 r. III SA 688/95). W ocenie Sądu Apelacyjnego dopuszczenie dowodu z kserokopii tego zarządzenia w świetle art. 308 k.p.c. było dopuszczalne i nie naruszało art. 245 k.p.c. Sąd Okręgowy mógł zatem na podstawie tej kserokopii dokonać ustaleń faktycznych, tym bardziej, iż strona powodowa nie podnosiła uzasadnionych argumentów, aby taki dokument nigdy nie istniał, bądź miał inną niż wynikająca z kserokopii treść.

Niezależnie od zarzutów podniesionych w niniejszej sprawie należy wskazać, iż rozpatrywanie zarzutu zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu musi być poprzedzone oceną, czy podmiot, który podnosi taki zarzut, nie dysponuje tytułem prawnym do korzystania w odpowiednim zakresie z nieruchomości, na której służebność miałaby zostać ustanowiona (por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2014 r., III CZP 87/13, OSNC 2014, nr 7-8, poz. 68). Istnienie takiego tytułu sprawia bowiem, że wykluczone jest stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu (tak SN w postanowieniu z dnia 12 maja 2016 r. IV CSK 510/15, OSP 2017/5/45). Należy zatem rozważyć, czy poprzednik prawny pozwanej, przy założeniu, że uzyskał własność urządzeń linii energetycznej posadowionej na nieruchomości należącej obecnie do powodów, nie uzyskał zarazem tytułu prawnego do korzystania z tej działki w odpowiednim zakresie i czy tytuł ten nie przeszedł na pozwaną spółkę.

Opisana w pozwie działka nr (...) w chwili posadowienia na niej urządzeń linii energetycznej była własnością państwową, przedsiębiorstwa państwowe, będące poprzednikami prawnymi (...) S.A. w K., mając w zarządzie te urządzenia, korzystały z tych działek w zakresie niezbędnym do ich eksploatacji w ramach konstrukcji jednolitej własności państwowej i wykonywały tylko uprawnienia należące do sfery mienia państwowego. Korzystanie to było więc oparte na odpowiednim tytule prawnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2008 r., II CSK 314/08, niepubl.).

Z dniem 1 lutego 1989 r., tj. dniem wejścia w życie ustawy z 1989 r., zniesiono konstrukcję jednolitej własności państwowej. Przekształcenie zarządu w odniesieniu do gruntów w prawo użytkowania wieczystego, a w odniesieniu do znajdujących się na tych gruntach budynków, urządzeń i lokali w prawo własności nastąpiło z dniem 5 grudnia 1990 r. na podstawie art. 2 ust. 1 i 2 ustawy z 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. 1990.79.464), natomiast w odniesieniu do innych składników majątkowych – również w prawo własności dokonało się w dniu 7 stycznia 1991r. na podstawie art. 1 pkt 9 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. 1991 Nr 2 poz. 6). Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyżej cytowanego postanowienia z 12 maja 2016 r. IV CSK 510/15 - do uwłaszczenia państwowych osób prawnych w zakresie urządzeń przesyłowych, wchodzących w skład ich przedsiębiorstw (art. 49 k.c. w ówczesnym brzmieniu, Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.), doszło z mocy ustawy z 20 grudnia 1990r. Przedsiębiorstwo państwowe, mając w swym zarządzie te urządzenia, miało jednocześnie tytuł prawny do korzystania z nieruchomości Skarbu Państwa w zakresie niezbędnym do ich eksploatacji. Jeżeli więc w ramach procesu uwłaszczenia państwowych osób prawnych następowało ich majątkowe usamodzielnienie, to podzielając ww. pogląd Sądu Najwyższego, należy przyjąć, że uwłaszczenie to skutkowało nie tylko przekształceniem przysługującego im zarządu urządzeń przesyłowych w

prawo ich własności, ale też przekształceniem owego tytułu prawnego we właściwe prawo podmiotowe, uprawniające je do (dalszego) korzystania z nieruchomości będących własnością Skarbu Państwa, na których posadowione były przedmiotowe urządzenia. Prawem powstającym w wyniku przekształcenia dotychczasowego tytułu do korzystania z nieruchomości państwowych w zakresie niezbędnym do eksploatacji uzyskanych na własność i posadowionych na tych nieruchomościach urządzeń - w ówczesnym stanie prawnym - była służebność gruntowa o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Z chwilą uzyskania na podstawie ustawy z grudnia 1990 r. własności urządzeń przesyłowych, posadowionych na nieruchomościach będących wówczas własnością Skarbu Państwa, przedsiębiorstwo państwowe uzyskiwało - z mocy prawa oraz jako prawo związane z własnością tych urządzeń i obciążające owe nieruchomości - służebność gruntową odpowiadającą treścią służebności przesyłu.

Prawo, o którym mowa, jako powstałe z mocy prawa objęte jest działaniem art. 7 pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 707 z późn. zm.). Obliguje wobec tego każdorazowego właściciela nieruchomości, na których posadowione są urządzenia przesyłowe, do znoszenia ich istnienia, jak również uprawnia każdorazowego właściciela urządzeń do korzystania z nieruchomości w odpowiednim zakresie (tak też SN w postanowieniu z 12 maja 2016r. IV CSK 509/15 LEX nr 2082064 oraz w postanowieniu z 12 maja 2016r. IV CSK 510/15 OSP 2017/5/45; z 17 czerwca 2016r. IV CSK 531/15 nie publ. oraz z 28 marca 2017r. II CSK 462/16 nie publ.).

Nabycie przez poprzednika prawnego pozwanej z mocy prawa tytułu prawnego do posiadania służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu uprawnia go do korzystania z nieruchomości powodów właśnie w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu, a właścicielom tak obciążonej nieruchomości nie daje prawa do uzyskania wynagrodzenia za korzystanie z ich nieruchomości na podstawie art. 225 k.c. Właściciel nieruchomości, na których posadowione są urządzenia przesyłowe, musi więc znosić ich istnienie, bez dodatkowego wynagrodzenia (tak też Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z 4 listopada 2016r. I ACa 1799/15 LEX nr 2185483). Roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy, o jakim mowa w powołanym przepisie, może bowiem przysługiwać właścicielowi tylko wobec posiadacza, który w danym okresie bez podstawy prawnej władał rzeczą.

Z tego też powodu – mimo, iż w okolicznościach niniejszej sprawy zarzut zasiedzenia nie zasługiwał na uwzględnienie, orzeczenie odpowiada prawu, a apelacja nie zasługuje na uwzględnienie. W szczególności - nie są zasadne zarzuty naruszenia przez Sąd I Instancji art. 225 w zw. z art. 224§2 k.p.c. przez odmowę ich zastosowania w niniejszej sprawie i zasądzenia na ich podstawie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości.

Jednakże również w przypadku nieprzyjęcia koncepcji o nabyciu służebności gruntowej przez poprzedników prawnych pozwanej z mocy ustawy, apelacja nie zasługiwałaby na uwzględnienie, bowiem w ocenie Sądu Apelacyjnego, zarzut zasiedzenia służebności mógł być liczony już od dnia 5 grudnia 1990r. (tak też SN w postanowieniu z dnia 4 lipca 2014 r. II CSK 551/13 OSNC 2015/6/72). Przedsiębiorstwa państwowe uzyskały już wówczas odrębną osobowość prawną od Skarbu Państwa i mogły rozpocząć posiadanie innych nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu. Uwłaszczenie majątkiem nieruchomym zakładu energetycznego nastąpiło w dniu 5 grudnia 1990 r., z tą też datą - w zakresie działek, na których posadowione były urządzenia energetyczne, przedsiębiorstwo uzyskało co najmniej posiadanie odpowiadające treści służebności przesyłu mogące prowadzić do zasiedzenia służebności. Jak wynika z treści aktu notarialnego z 31 maja 1994r. – przed datą podziału przedsiębiorstw przedmiotowe urządzenia energetyczne należały do Przedsiębiorstwa Państwowego Zakład (...), zaś nieruchomości na których je posadowiono, a w szczególności działka, której powodowie są obecnie właścicielami – należało do 1992r. do (...) w D., a następnie – Agencji (...) (k. 257). Możliwe było zatem rozpoczęcie biegu zasiedzenia już w 1990r., a zatem zasiedzenie nastąpiłoby przed datą wniesienia pozwu tj. w grudniu 2010r. Sąd Apelacyjny podziela przy tym pogląd Sądu Okręgowego co do posiadania przez poprzedników prawnych pozwanej tych służebności w dobrej wierze, bowiem domniemanie dobrej wiary wynikające z art. 7 k.c. nie zostało w niniejszej sprawie obalone. W dacie posadowienia urządzeń na tej nieruchomości, właścicielem tej nieruchomości był Skarb Państwa, który jednocześnie był właścicielem tych urządzeń, a zatem wbrew twierdzeniom powodów nie musiał legitymować się uprawnieniem do ingerowania w sferę cudzej własności.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 105§1 k.p.c. i § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2015 poz. 1804).